

Joutsenmerkin kriteerit

Päivittäistavarakaupat

Versio 4.0 • 21. kesäkuu 2023 – 31. elokuu 2027

Sisältö

Mikä on Joutsenmerkitty päivittäistavarakauppa?.....	3
Miksi valita Joutsenmerkki?.....	3
Mitä voidaan Joutsenmerkitä.....	4
Joutsenmerkin hakeminen.....	4
1 Kaupan kuvaus.....	6
2 Valikoima.....	7
3 Ruokahävikki.....	10
4 Energia ja ilmasto.....	12
5 Jätteet.....	13
6 Hankinta.....	16
7 Kaupan kuljetukset verkkokaupan yhteydessä.....	17
8 Johdon vastuu.....	17
9 Pisteiden laskeminen yhteen.....	18
Joutsenmerkin säännöt palveluille.....	19
Valvonta.....	19
Kriteerien versiohistoria.....	19

Liite 1 Luettelo kulutustavaroiksi laskettavista tuotteista

079 Päivittäistavarakaupat, versio 4.0, 21. kesäkuuta 2023

Osoitteet

Pohjoismaiden ministerineuvosto päätti vuonna 1989 perustaa vapaaehtoisen ja virallisen ympäristömerkin, Joutsenmerkin. Alla olevat organisaatiot/yritykset vastaavat merkin toiminnasta kyseisten maiden hallitusten toimeksiannosta. Lisätietoa yritysten nettisivuilta:

Suomi

Ympäristömerkintä
Annankatu 25
FI-00100 Helsinki
Puh.: +358 9 6122 5000
joutsen@ecolabel.fi
www.ecolabel.fi

Islanti

Norræn Umhverfismerking
á Íslandi
Umhverfisstofnun
Suðurlandsbraut 24
IS-108 Reykjavík
Puh.: +354 591 20 00
svanurinn@ust.is
www.svanurinn.is

Tanska

Miljømærkning Danmark
Fonden Dansk Standard
Göteborg Plads 1, DK-2150 Nordhavn
Fischersgade 56, DK-9670 Løgstør
Puh.: +45 72 300 450
info@ecolabel.dk
www.svanemaerket.dk

Norja

Miljømerking Norge
Henrik Ibsens gate 20
NO-0255 Oslo
Puh.: +47 24 14 46 00
info@svanemerket.no
www.svanemerket.no

Ruotsi

Miljömärkning Sverige
Box 38114
SE-100 64 Stockholm
Puh.: +46 8 55 55 24 00
info@svanen.se
www.svanen.se

Tämän asiakirjan saa
kopioida vain
kokonaisuudessaan
tekemättä siihen
muutoksia. Asiakirjan
tekstiä saa lainata vain,
jos sen laatija
Pohjoismainen

Mikä on Joutsenmerkitty päivittäistavarakauppa?

Joutsenmerkitty päivittäistavarakauppa täyttää tiukat alaa koskevat ympäristövaatimukset, ja sillä on kokonaisvaltainen lähestymistapa ympäristötyöhön. Tämä tarkoittaa, että se kuuluu ympäristönäkökulmasta alansa parhaisiin.

Kaupat toimivat järjestelmällisesti ja aktiivisesti kestävän kehityksen mukaisen valikoiman tarjoamiseksi. Joutsenmerkki on tehokas väline kaupan ympäristö- ja ilmastojalanjäljen pienentämiseen, ja se edistää aktiivisesti useiden YK:n kestävän kehityksen tavoitteiden täyttämistä, erityisesti koskien vastuulliseen kuluttamiseen liittyvää tavoitetta 12.

Joutsenmerkitty päivittäistavarakauppa:

- Kaupalla on laaja valikoima luomutuotteita.
- Kaupalla on laaja valikoima ympäristömerkittyjä tuotteita.
- Kauppa tarjoaa elintarvikkeita, jotka edistävät kestävän kehityksen mukaista ruoantuotantoa.
- Kauppa vähentää aktiivisesti ruokahävikkiä.
- Kauppa rajoittaa energiankulutustaan.
- Kauppa toteuttaa toimia ilmastovaikutusten minimoimiseksi.
- Kauppa syntypaikkalajittelee tehokkaasti sekajätteen määrän vähentämiseksi ja varmistaa mahdollisuuden materiaalien kierrättämiseen ja resurssien hyödyntämiseen.
- Kauppa valitsee omaan käyttöön ympäristömerkittyjä tuotteita ja palveluita.
- Kauppa kouluttaa työntekijöitä niin, että kaikki osallistuvat ympäristötyöhön.

Miksi valita Joutsenmerkki?

- Kaupat voivat käyttää Joutsenmerkkiä markkinoinnissaan. Joutsenmerkki on erittäin tunnettu ja arvostettu Pohjoismaissa.
- Joutsenmerkki on kustannustehokas ja yksinkertainen tapa tiedottaa yrityksen ympäristötyöstä ja sitoutumisesta ympäristöasioiden hoitoon asiakkaille ja ostajille sekä tavaran hankkijoille/toimittajille.
- Joutsenmerkki selventää tärkeimmät ympäristöasiat ja opastaa kuinka yritykset voivat vähentää päästöjä, luonnonvarojen käyttöä ja jätekuormitusta.
- Ympäristöystävällinen tuotanto antaa yritykselle hyvät valmiudet viranomaisten tuleviin ympäristövaatimuksiin.
- Joutsenmerkki on suunnannäyttäjä yrityksen ympäristötyölle.
- Joutsenmerkki asettaa ympäristövaatimusten lisäksi vaatimuksia myös tuotteen laadulle. Hyvä laatu on ympäristöteko ja Joutsenmerkki on myös laadun tae

Mitä voidaan Joutsenmerkitä

Kaupat, joilla on laaja valikoima useissa tuoteryhmissä ja joiden myymistä tuotteista vähintään 50 prosenttia on päivittäistavaroita, voidaan Joutsenmerkitä.

Päivittäistavarakauppa voi olla yksittäinen kauppa, osa suurempaa ketjua, tukkukauppa tai verkkokauppa.

Jos kauppa kuuluu ketjuun, päätökset ja käytännöt vaatimusten täyttämiseksi ja dokumentoimiseksi voidaan tehdä keskitetysti.

Verkkokauppojen, joilla on useita toimipisteitä tuotteiden varastointiin ja keräilyyn ja jotka haluavat markkinoida koko toimintaansa Joutsenmerkittynä, tulee hakea Joutsenmerkkiä ketjuna yksiköiden määrästä riippumatta. Verkkokaupat, jotka käyttävät alihankkijoita tuotteiden varastoinnissa ja keräilyssä, voivat hakea Joutsenmerkkiä, jos alihankkijalla on Joutsenmerkki. Jos tuotteet ovat usean toimijan varastoitavina ennen keräilyä, luvan tulee kattaa viimeinen varastointipaikka, jossa keräily tapahtuu.

Joutsenmerkin hakeminen

Hakeminen ja maksut

Tietoa hakemusprosessissa ja maksuista tämän tuoteryhmänosalta saa Joutsenmerkki-organisaatioiden kotisivuilta, katso yhteystiedot sivulta 2.

Mitä vaaditaan?

Hakemuksen tulee sisältää hakulomake/verkkolomake, joka osoittaa, että kaikki asiaankuuluvat vaatimukset täyttyvät

Kauppojen kriteerit sisältävät yhdistelmän pakollisia vaatimuksia ja pistevaatimuksia. Pakolliset vaatimusten, O+ numero, on aina täytyttävä. Pistevaatimukset P+numero antaa tietyn pistemäärän. Pisteet lasketaan yhteen ja luvan saamiseksi on tietty pistemäärä saavutettava.

Vaatimustekstissä kuvataan myös, kuinka hakijan on osoitettava kunkin vaatimuksen täytyminen. Tätä kuvataan seuraavilla kuvakkeilla :

- Lataa
- Täytä verkkolomake
- Tarkistetaan paikan päällä.

Seuraavien on täytyttävä Joutsenmerkin saamiseksi:

- Kaikki Pohjoismaiselle Ympäristö Kaikkien pakollisten vaatimusten tulee täytyttävä.
- Kokonaispisteistä vähintään 9 on saavutettava, katso vaatimus O16.
- Pohjoismainen ympäristömerkintä on suorittanut tarkastuskäynnin paikan päällä.

merkinnälle toimitetut tiedot käsitellään luottamuksellisesti. Tuotteiden toimittajat voivat toimittaa dokumentaatiota suoraan Pohjoismaiselle ympäristömerkinnälle, ja myös nämä tiedot käsitellään luottamuksellisesti.

Luvan voimassaoloaika

Joutsenmerkki on voimassa edellyttäen, että kriteerien vaatimukset täyttyvät kriteerien voimassaoloajan päättymiseen asti. Kriteerien voimassaoloaika voidaan pidentää tai muuttaa, jolloin lupaa pidennetään automaattisesti ja siitä tiedotetaan luvanhaltijaa.

Uusitut kriteerit julkaistaan vähintään vuotta ennen nykyisten kriteerien voimassaolon päättymistä. Tämän jälkeen luvanhaltijalle tarjotaan mahdollisuus uusia lupansa.

Tarkastus paikan päällä

Joutsenmerkki tekee hakemuksen käsittelyn yhteydessä tarkastuskäynnin paikan päällä varmistukseksi vaatimusten noudattamisen. Tällaista tarkastusta varten on oltava saatavilla laskelmissa käytetyt tiedot, alkuperäiset kopiot toimitetuista todistuksista, testitulokset, ostotilastot ja vastaavat hakemusta tukevat dokumentit.

Lisätietoja

Pohjoismainen ympäristömerkintä antaa mielellään lisätietoja, katso yhteystiedot sivulta 2. Lisätietoa ja apua hakemiseen löytyy kunkin maan Ympäristömerkintäorganisaation kotisivuilta.

1 Kaupan kuvaus

O1 Kaupan kuvaus

Vain päivittäistavarakaupat voidaan Joutsenmerkitä.

Päivittäistavarakauppa on kauppa, jonka liikevaihdosta vähintään 50 % koostuu päivittäistavaroista ja joka myy tuotteita vähintään kymmenestä kategoriasta.

Päivittäistavaroita voivat olla elintarvikkeet, juomat ja kulutustavarat. Katso kulutustavaran määritelmä liitteestä 1.

Päivittäistavaroiden kategorioilla tarkoitetaan seuraava:

- Hedelmät ja vihannekset, mukaan lukien tuoreyrtit ja -mausteet
- Liha ja kala: tuore/säilyke/pakaste
- Einekset
- Leikkeleet ja levitteet
- Meijerituotteet
- Leipomotuotteet: tuoreet ja pakasteet
- Juomat
- Kahvi, tee, kaakao
- Säilykkeet lasi-, metalli tai pahvipakkauksessa, öljyt, mausteet, fondit ja kuivat puolivalmisteet
- Lastenruoat
- Viljatuotteet ja leivonnaiset
- Pikkusyötävät, makeiset ja suklaa
- Pakasteet
- Jäätelö ja pakastemarjat
- Eläinruoat
- Paperit: lehdet, aikakauslehdet, toimistopaperi, kirjoituslehtiöt ja kirjekuoret
- Talous- ja WC-paperi, paperipyyhkeet, lautasliinat, kynttilät, leivinpaperit, muffinssivuoat ja suodatinpaperit
- Kotitalouskemikaalit
- Hygieniatuotteet

☞ Kyllä tai ei. Jos ei: Kauppaa ei voi Joutsenmerkitä, sillä kriteerit eivät koske tämän tyyppistä kauppaa.

☞ Muodostaako verkkokauppa vähintään 50 % kaupan kokonaisliikevaihdosta? Jos kyllä, kaupan tulee täyttää vaatimukset kappaleessa 7 Kaupan kuljetukset verkkokaupan yhteydessä.

2 Valikoima

O2 Luomutuotteet ja MSC-merkityt tuotteet

Kauppan luomuruoan ja -juomien sekä MSC-merkityn kalan myynnin yhteenlasketun osuuden tulee täyttää seuraavat raja-arvot:

Maa	Raja-arvo
Tanska	20 %
Suomi	2,5 %
Islanti	3 %
Norja	2,5 %
Ruotsi	8 %

Myynnin osuus lasketaan arvonlisäverottomasta liikevaihdosta ja perustuu edellisen vuoden myyntilukuihin.

Tupakka ja nuuska eivät sisälly laskelmaan.

Luomutuotteilla tarkoitetaan ruokia ja juomia, joille on myönnetty EU:n asetuksen (EU) 2018/848 mukainen merkki, kuten KRAV, Luomu, Leppäkerttu-merkki, Debio, Ø-mærket, Demeter tai Tún-lifrænt.

Ilmoita ruokien ja juomien kokonaisliikevaihto.

Ilmoita luomuruoan ja -juomien sekä MSC-merkityn kalan kokonaisliikevaihto.

Selvitys ruoan ja juomien kokonaisliikevaihdosta.

Selvitys luomuruoan ja -juomien sekä MSC-merkityn kalan kokonaisliikevaihdosta.

P1 Luomuruoan ja -juomien sekä MSC-merkityn kalan myynnin osuus

Kauppa saa pisteitä, jos luomuruoan ja -juomien sekä MSC-merkityn kalan myynnin osuus ylittää pakolliset raja-arvot.

Maa	1 piste	2 pistettä	3 pistettä	4 pistettä	5 pistettä
Tanska (%)	≥ 20	≥ 22	≥ 25	≥ 30	≥ 35
Suomi (%)	≥ 2,5	≥ 3	≥ 4	≥ 6	≥ 8
Islanti (%)	≥ 3	≥ 4	≥ 5	≥ 7	≥ 10
Norja (%)	≥ 2,5	≥ 3	≥ 4	≥ 6	≥ 8
Ruotsi (%)	≥ 8	≥ 9	≥ 10	≥ 12	≥ 15

O3 Ympäristömerkityt non-food-tuotteet

Kauppan ympäristömerkittyjen non-food-tuotteiden myynnin osuuden tulee täyttää tietty raja-arvo:

Maa	Raja-arvo
Tanska	25 %
Suomi	10 %
Islanti	12 %
Norja	20 %
Ruotsi	25 %

Myynnin osuus lasketaan arvonlisäverottomasta liikevaihdosta ja perustuu edellisen vuoden myyntilukuihin.

Ympäristömerkityillä non-food-tuotteilla tarkoitetaan tuotteita, joilla on Joutsenmerkki, EU-ympäristömerkki, Bra Miljöval -merkki, Sininen Enkeli -merkki tai TCO-sertifikaatti.

Non-food-tuotteet ovat tuotteita, jotka eivät ole elintarvikkeita tai juomia ja jotka kyseisessä yhteydessä määritellään kulutustavaroiksi tai kestokulutustavaroiksi.

Kauppa voi valita, haluaako se sisällyttää kestokulutustavaroiden liikevaihdon laskelmaan. Kestokulutustavaroilla tarkoitetaan esim. sisustustuotteita, vapaa-ajan tarvikkeita, vaatteita ja kodin elektroniikkaa.

Postitustuotteet ja pelit eivät sisälly laskelmaan.

Ilmoita non-food-tuotteiden kokonaisliikevaihto.

Ilmoita ympäristömerkittyjen non-food-tuotteiden kokonaisliikevaihto.

Selvitys non-food-tuotteiden kokonaisliikevaihdosta.

Selvitys ympäristömerkittyjen non-food-tuotteiden kokonaisliikevaihdosta.

P2 Ympäristömerkittyjen non-food-tuotteiden myynnin osuus

Kauppa saa pisteitä, jos ympäristömerkittyjen non-food-tuotteiden myynnin osuus ylittää pakolliset raja-arvot.

Maa	1 piste	2 pistettä	3 pistettä	4 pistettä	5 pistettä
Tanska (%)	≥ 25	≥ 27	≥ 30	≥ 35	≥ 40
Islanti (%)	≥ 12	≥ 14	≥ 17	≥ 20	≥ 25
Suomi (%)	≥ 10	≥ 12	≥ 15	≥ 18	≥ 23
Norja (%)	≥ 20	≥ 22	≥ 25	≥ 30	≥ 35
Ruotsi (%)	≥ 25	≥ 27	≥ 30	≥ 35	≥ 40

O4 Geenimuunnellut elintarvikkeet

Kauppa ei saa myydä geenimuunneltuja elintarvikkeita.

Geenimuunnellut elintarvikkeet tarkoittavat elintarvikkeita, joiden on kansallisen lainsäädännön mukaisesti merkitty sisältävän geneettisesti muunneltuja ainesosia tai ainesosia, jotka on valmistettu geneettisesti

muunnelluista organismeista (GMO). Kyseiset elintarvikkeet sisältävä raaka-aineena soijaa, maissia, rapsia tai sokerijuurikasta.

Kaupan johdon on oltava tehnyt periaatepäätös siitä, että geenimuunneltuja elintarvikkeita ei myydä. Päätös on oltava kirjattuna kaupan sisäänostokäytäntöön.

Islanti: Kauppa on vapautettu vaatimuksesta.

- ☰ Sisäänostokäytäntö, josta käy ilmi päätös, että geenimuunneltuja elintarvikkeita ei myydä.

P3 Lähituotetut tuotteet

Kauppa saa 2 pistettä, jos se hankkii yhtä tai useampaa lähituotettua tuotetta neljästä kategoriasta niiden saatavuusaikana.

Jotta ruoka ja juomat lasketaan lähituotetuiksi, niiden kaiken tuotannon, viljelyn, pyydystämisen, poimimisen ja valmistuksen on tapahduttava 250 kilometrin säteellä kaupasta. Jos kauppa sijaitsee pohjoisempana kuin 62° N, raja on 500 km, lukuun ottamatta islantilaisia kauppoja, jotka voivat laskea kaiken kotimaisen tuotannon lähituotetuksi. Kalan osalta katsotaan etäisyys satamaan. Toimitusketjun tulee olla täysin jäljitettävissä kaupasta takaisin valmistajalle/tuotantopaikkaan. Jos tuote on jalostettu (täys-/puolivalmiste), riittää, että pääainesosa dokumentoidaan.

Lähituotettujen tuotteiden kategoriat:

- Meijerituotteet (maito, juusto jne.)
- Kananmunat
- Viljatuotteet ja leivonnaiset
- Hedelmät ja marjat
- Vihannekset, juurekset ja sienet
- Juomat (mehu, olut jne.)
- Siipikarja (kana, kalkkuna jne.)
- Kala ja äyriäiset
- Liha (nauta, porsas, lammas, vuohi, riista jne.)
- Muu (hunaja, öljyt, yrtit jne.)

- ☰ Dokumentointi tai kuvaus, joka vahvistaa, minkä tuotteiden hankintaa suunnitellaan sekä vahvistus tuotteen alkuperästä.

P4 Kestävän kehityksen mukainen ruoantuotanto

Kauppa saa pisteitä erilaisista toimenpiteistä, jotka edistävät kestävän kehityksen mukaista ruoantuotantoa.

Kauppan johdon on oltava tehnyt periaatepäätös näiden toimenpiteiden toteuttamisesta. Päätös on oltava kirjattuna kaupan sisäänostokäytäntöön.

Toimenpiteet, jotka kauppa toteuttaa sen sisäänostokäytännön pohjalta:	Pisteet
Tarjoaa yhden tuotemerkin maidon, kananmunien, lihan, sianlihan tai siipikarjan osalta, jonka ravinnonlähteenä ei ole käytetty geenimuunneltua rehua.	1 piste
Tarjoaa kaksi tuotemerkkiä maidon, kananmunien, lihan, sianlihan tai siipikarjan osalta, jonka ravinnonlähteenä ei ole käytetty geenimuunneltua rehua.	2 pistettä
Tarjoaa ainoastaan RSPO-sertifioitua palmuöljyä oman tuotemerkin elintarvikkeissa.	1 piste
Oman tuotemerkin elintarvikkeisiin kuuluvat tuoteuutuudet eivät sisällä palmuöljyä.	2 pistettä
Kaiken kaupan tarjoaman kahvin tulee olla sertifioitua.	2 pistettä
Kaiken kaupan tarjoaman teen tulee olla sertifioitua.	2 pistettä
Kaikkien kaupan tarjoamien kaakaotuotteiden tulee olla sertifioituja.	1 piste
Tarjoaa yhden tuotteen, jolla on merkintä, joka ottaa selkeästi huomioon biodiversiteetin, kuten Svenskt Sigill Klimat & Naturbeteskött, Naturskånsom tai Grasbasert	1 piste
Tai	
Tarjoaa kaksi tuotetta, joilla on merkintä, joka ottaa selkeästi huomioon biodiversiteetin, kuten Svenskt Sigill Klimat & Naturbeteskött, Naturskånsom tai Grasbasert.	2 pistettä

Sertifioidulla tarkoitetaan, että tuotteella on merkintä KRAV, EU:n luomumerkki, Fairtrade, Rainforest Alliance tai Smithsonian Bird Friendly.

Kaakaotuotteilla tarkoitetaan kaakaojauhetta.

Merkitse, mitä sellaisia kestävän kehityksen mukaista ruoantuotantoa edistäviä toimenpiteitä kauppa on päättänyt tehdä.

Hankintakäytäntö ja päätös toimenpiteiden tekemisestä kestävän kehityksen mukaisen ruoantuotannon edistämiseksi.

3 Ruokahävikki

05 Ruokahävikin mittaaminen ja analysointi

Kaupan tulee mitata ruokahävikin määrää jatkuvasti sekä käydä mittaukset läpi vähintään kerran kuukaudessa ja analysoida, miksi ruokahävikkiä syntyy.

Analyyseihin pohjalta on ryhdyttävä toimenpiteisiin ruokahävikin vähenemisen varmistamiseksi jatkossa.

Ruokahävikillä tarkoitetaan kaupassa myytävää ruokaa ja juomaa, joka on valmistettu ihmisille, mutta joka joko heitetään roskiin tai poistetaan elintarvikeketjusta muuhun tarkoitukseen kuin ihmisravinnoksi.

- ☞ Kauppa mittaa ruokahävikkiä jatkuvasti.
- ☞ Kauppa analysoi ruokahävikin vähintään kerran kuukaudessa.
- ☞ Kauppa ryhtyy toimenpiteisiin analyysin pohjalta.
- 🏠 Kuvaus siitä, miten kauppa mittaa ja analysoi ruokahävikkiään ja millä toimenpiteillä sitä vähennetään.

O6 Ruokahävikin määrä

Kauppan tulee ilmoittaa vuodessa syntyvän ruokahävikin määrä.

Kauppa voi valita, mitataanko ruokahävikki kiloina vai euroina, ja osuus lasketaan ruoan/juoman liikevaihdosta. Luku lasketaan vuoden/12 kuukauden ajalta.

- ☞ Ruoan ja juomien kokonaisliikevaihto vuodessa/12 kuukaudessa.
- ☞ Vuodessa / 12 kuukauden aikana syntyvän ruokahävikin määrä.

O7 Ruokahävikin ehkäiseminen ja vähentäminen

Kauppan tulee pyrkiä ehkäisemään ja vähentämään ruokahävikkiä.

Toimenpiteisiin tulee sisältyä vähintään seuraavat:

- Ehkäisevät ja vähentävät toimenpiteet, jotka on suunnattu hedelmien ja vihannesten sekä leivän ja leivonnaisten tuoteryhmiin.
- Ehkäisevät ja vähentävät toimenpiteet, jotka on suunnattu lihan, meijerituotteiden ja tuoreiden valmisruokien tuoteryhmiin.
- Ehkäisevät ja vähentävät toimenpiteet, jotka on suunnattu yleisesti kaikkiin ruoka- ja juomatuotteisiin.
- Konkreettiset toimenpiteet ja/tai kehotukset (tuuppaus), joilla pyritään saamaan asiakkaita vähentämään ruokahävikkiään.

Ehkäiseviä toimenpiteitä voivat olla esimerkiksi tarjonnan vähentäminen kaupan aukioloaikojen päättymisen lähestyessä, kunnollinen säilytys, asianmukaiset pakkaukset, hyvät sisäänostokäytännöt, jotka pohjautuvat kokemukseen, analyysiin, ennusteisiin ja sesonkiin.

Vähentäviä toimenpiteitä voivat olla mm. hinnanalennukset, palautusjärjestelmät, yhteistyö elintarvikekeskusten kanssa ja vaihtoehtoiset myyntikanavat.

Tuuppaus tarkoittaa toimenpiteitä, jotka vaikuttavat asiakkaiden käyttäytymiseen hävikin vähentämiseksi, kuten nopeasti pilaantuvien tuotteiden sijoittaminen helposti saataville. Konkreettiset, asiakkaisiin suunnatut toimenpiteet voivat olla elintarvikkeiden määrälennusten välttäminen, ruokahävikin vähentämiseen kannustava viestintä ja vastaavat toimet.

- ☰ Selvitys toteutetuista toimenpiteistä, jotka varmistavat ruokahävikin ehkäisemisen ja vähentämisen vaatimuksen mukaisesti.

4 Energia ja ilmasto

08 Energia-analyysi

Kaupalle tulee olla tehty viimeisen kolmen vuoden aikana energia-analyysi, jossa keskitytään energiansäästöön.

Analyysin pohjalta kaupalla on oltava kirjallinen toimintasuunnitelma ja aikataulutetut tavoitteet energiankulutuksen vähentämiselle.

Analyysin tulee pohjautua standardiin EN 16247-1 ja sen tulee olla toteuttanut pätevä energia-asiantuntija, jolla on asianmukaista tietoa energiansäästötoimista rakennuksissa ja/tai myymälätekniikassa.

- ☰ Selvitys suoritetusta energia-analyysistä.

- ☰ Selvitys, joka vahvistaa kaupan analyysiin perustuvat tavoitteet ja toimintasuunnitelman.

09 Energiansäästö

Kaupan tulee olla toteuttanut seuraavat energiansäästöä koskevat toimenpiteet.

- Kaikki kylmälaitteet ja pakastimet ovat aina peitettynä*.
- Henkilökunnan tilojen ja kaupan WC-tilojen valaistuksen tulee olla tarveohjattu.
- Kaupassa ei saa olla halogeeneja tai elohopeaa sisältäviä valonlähteitä myymälä- ja varastotiloissa.
- Kaupassa tulee olla toimiva lämmöntalteenottojärjestelmä, joka siirtää kylmälaitteiden ylijäämälämmön muiden tilojen lämmittämiseen.
- Ilmanvaihdossa ja lämmityksessä tulee olla tarveohjaus.

* *Herkkutiskit ovat poikkeus vaatimuksesta, mutta ne tulee peittää yön ajaksi.*

- ☰ Selvitys, josta käy ilmi, että toimenpiteet on toteutettu, esimerkiksi käytännöt, asennettujen järjestelmien tekninen kuvaus, laskut.

- ☞ Vaatimuksen täyttäminen tarkistetaan paikan päällä.

010 Uusien energiaa kuluttavien laitteiden hankinta

Uusien energiaa kuluttavien laitteiden hankinnan yhteydessä kaupan tulee varmistaa, että ne kuuluvat kahteen energiatehokkaimpaan luokkaan.

Vaatimus koskee laitteita, joille on EU:n energiamerkintäjärjestelmä ja joita on saatavana asianmukaisessa kategoriassa ja sopivan kokoisena.

Pohjoismainen ympäristömerkintä kehottaa tutustumaan EU:n energiamerkittyjen tuotteiden tietokantaan, jossa on päivitettyä tietoa

saatavana olevista tuotteista ja niiden energialuokista:

<https://eprel.ec.europa.eu/screen/home>

Käytäntö sen varmistamiseen, että uusien energiaa kuluttavien laitteiden hankintaa koskeva vaatimus täyttyy.

P5 Ilmastotoimet

Kauppa saa pisteitä seuraavan luettelon mukaisista toteutetuista toimenpiteistä. Vaatimuksesta on mahdollista saada enintään 6 pistettä.

Toimenpide	Pisteet
Kaupalla on omat energiaa vähentävä toimenpiteet, joiden vaikutuksena on 5 %:n vähennys kokonaisenergiantarpeessa.	2 pistettä
Kaupalla on omat energiaa vähentävä toimenpiteet, joiden vaikutuksena on 10 %:n vähennys kokonaisenergiantarpeessa.	3 pistettä
Kaupalla on omaa sähköntuotantoa, joka kattaa 15 % kaikesta sähköntarpeesta.	2 pistettä
Kaupalla on omaa sähköntuotantoa, joka kattaa 25 % kaikesta sähköntarpeesta.	3 pistettä
Kauppa on vaihtanut kaikki synteettiset kylmäaineet kylmäaineisiin, joissa <GWP 5.	2 pistettä
Kauppa tarjoaa asiakkaille sähköauton latausaseman. Latauspylvään tulee sijaita kaupan asiakaspysäköinnin yhteydessä.	1 piste
Kauppa ostaa pelkästään ympäristömerkittyä sähköä, jolla on Bra Miljöval-, EKOEnergy- tai vastaava merkki.*	1 piste

* Sähkön ympäristömerkinnän tulee noudattaa Pohjoismaisen ympäristömerkinnän sertifiointijärjestelmää koskevia ohjeita. Bra Miljöval ja EKOEnergy ovat ohjeiden mukaiset ja ne on hyväksytyt.

Merkitse tehdyt toimenpiteet.

Tehtyjen toimenpiteiden kuvaus ja ne vahvistavat asiakirjat.

5 Jätteet

O11 Lajittelematon jäte

Vaihtoehto A

Kaupan tulee ilmoittaa päivittäisessä toiminnassa syntyvän lajittelemattoman jätteen määrä vuodessa suhteessa liikevaihtoon. Määrä vahvistetaan jäteyhtiön selvityksellä.

Maa	Valuutta	Lajittelemattoman jätteen määrä kg/liikevaihto (miljoonaa paikallisessa valuutassa)
Tanska	DKK	450 kg
Islanti	ISK	35 kg
Suomi	€	4 100 kg
Norja	NOK	250 kg
Ruotsi	SEK	425 kg

Lajittelemattomalla jätteellä tarkoitetaan kaikkea lajittelematonta, päivittäisessä toiminnassa syntyvää jätettä, joka viedään poltettavaksi tai kaatopaikalle.

- ☞ Ilmoita päivittäisessä toiminnassa syntyvän lajittelemattoman jätteen määrä kiloina vuodessa.
- ☞ Ilmoita kaupan raja-arvo lajittelemattoman jätteen määrälle suhteessa liikevaihtoon [kg lajittelematonta jätettä / kokonaisliikevaihto].
- ☞ Jäteyhtiön selvitys, joka vahvistaa lajittelemattoman jätteen määrän.

Vaihtoehto B

Kauppojen, jotka eivät saa tietoa lajittelemattoman jätteen määrästä jäteyhtiöltä, tulee laatia toimintasuunnitelma, joka sisältää tavoitteet ja niihin liittyvät toimenpiteet, joissa keskitytään jatkuvasti päivittäisessä toiminnassa syntyvän lajittelemattoman jätteen määrän vähentämiseen.

Pohjoismaisen ympäristömerkinnän tulee hyväksyä toimintasuunnitelma.

- ☞ Toimintasuunnitelma, joka sisältää tavoitteet ja toimenpiteet lajittelemattoman jätteen määrän vähentämiseksi.

O12 Biojäte

Vaihtoehto A

Kaupan tulee ilmoittaa päivittäisessä toiminnassa syntyvän biojätteen määrä kiloina vuodessa. Määrä vahvistetaan jäteyhtiön selvityksellä.

Kaupan tulee tehdä laskelma biojätteestä ruoan ja juoman liikevaihtoa kohti vuodessa (biojätteen määrä kg / ruoan ja juoman kokonaisliikevaihto vuodessa).

- ☞ Ilmoita päivittäisessä toiminnassa syntyvän biojätteen määrä kiloina vuodessa.
- ☞ Jäteyhtiön selvitys, joka vahvistaa biojätteen määrän.

Vaihtoehto B

Kaupan tulee saada jäteyhtiöltä kirjallinen vahvistus siitä, että se ei voi toimittaa tietoa biojätteen määrästä kiloina vuodessa.

- ☞ Jäteyhtiön selvitys, joka vahvistaa, että tietoa biojätteen määrästä kiloina vuodessa ei ole mahdollista saada.

O13 Syntypaikkalajittelu

Kaupan tulee syntypaikkalajitella kaikki syntyvä jäte.

Jäte lajitellaan jakeisiin, jotka ovat olennaisia ja toimitetaan joko kierrätykseen tai uusiokäyttöön.

Kaupan tulee lajitella vähintään seuraavat jätejakeet, jos niitä syntyy, paikallisten määräysten mukaisesti:

Ruotsi	Norja	Tanska	Suomi	Islanti
Ofärgat glas	Glass og metall	Glas (uanset farve)	Lasi	Gler
Färgat glas				
Metallförpackningar		Metalaffald	Metalli	Málmumbúðir
Orgaaninen jäte	Matavfall/(organiskt avfall)	Organisk affald	Biojäte/orgaaninen jäte	Lífrænn úrgangur
Papper	Papir	Papir	Paperi	Pappír
Wellpapp och kartong	Papp (wellpapp og kartong)	Pap	Kartonki (aaltopahvi ja pahvi)	Pappi
Pappersförpackningar		Mad- og drikkekartoner		
Plastförpackningar	Hardplast	Plast (Hård og blød plast samlet, men kan også være enkelt fraktioner)	Kovamuovipakkaukset	Plast
Mjuk plast	Folieplast (mykplast)		Kalvomuovi	
Matfett	Frityrolje	Madfedt/olie	Paistorasva/öljy	Matarolía
Farligt avfall*	Farligt avfall*	Farligt affald*	Vaarallinenjätet*	Spilliefni*
Textilier	Tekstiler	Tekstiler	Tekstiilit	Vefnaðarvöru

* *Vaarallinen jäte sisältää kemikaalit, elektroniikkajätteen, pienelektroniikan, valonlähteet ja paristot.*

- ☞ Vahvistus siitä, että kaupan jätteet lajitellaan kaikkiin olennaisiin jakeisiin.
- ☞ Jos ei, ilmoita, mitä jakeita ei lajitella ja miksi.
- ☞ Selvitys, joka vahvistaa, että jakeet lajitellaan.
- ☞ Vaatimus tarkistetaan myös paikan päällä.

P6 Toimenpiteet pakkausten määrän vähentämiseksi

Kauppa saa pisteitä toimenpiteistä pakkausten määrän vähentämiseksi. Jokaisesta toimenpiteestä saa 1 pisteen, ja saada voi enintään 2 pistettä.

Esimerkkejä toimenpiteistä:

- Kauppa myy tuotteita irtopainon mukaan siten, että asiakas voi ostaa niitä omiin astioihin. Tällaisia tuotteita voivat olla esim. pähkinät, pavut, jauhot, hiutaleet, maito ja muut maitotuotteet, puhdistusaineet, saippua ja muut kosmeettiset tuotteet. Toimenpiteeksi ei kelpaa tuotteiden myyminen irtopainon mukaan silloin, jos kauppa tarjoaa kertakäyttöpakkauksia (esim. makeispusseja).
- Kauppa ostaa ja myy ilman pakkausta sellaisia tuotteita, jotka tavallisesti myydään pakkauksessa, esim. hedelmät ja vihannekset, jotka myydään tavallisesti pakkauksessa.
- Kauppa on toteuttanut hankkeen, jonka tarkoituksena on käyttää kierrätysmateriaalia omien tuotteiden tuotantoon.
- Kauppa pystyy osoittamaan, että se viestii aktiivisesti asiakkaille pakkausten asianmukaisesta kierrättämisestä.

- Kauppa pystyy osoittamaan, että se viestii aktiivisesti asiakkaille omien pussien ja kassien ottamisesta mukaan.
- Kaupalla on käytäntö, jonka mukaan ketju kannustaa vuosittain viittä suurinta toimittajaa vähentämään pakkausmateriaalia, olemaan käyttämättä sekundääripakkauksia ja uudelleenkäyttämään kuljetuksen aikana käytettäviä pakkauksia.

🏠 Selvitys, joka vahvistaa tehdyt toimenpiteet.

6 Hankinta

O14 Palveluiden ja tuotteiden hankinta

Seuraavat vaatimukset koskevat kauppojen omaan käyttöön tehtyjä vuosittaisia hankintoja.

Vaatus ei koske kaupan rikkinäisiä/vanhentuneita tuotteita ja pakkauksia.

Painotuotteet: Kaikkien hankittavien painotuotteiden tulee olla painettu Joutsenmerkityssä painotalossa ja niillä tulee olla Joutsenmerkki tai EU-ympäristömerkki.

Jos kauppa ei hanki painotuotteita, se saa pisteitä kohdan P7 mukaisesti.

🏠 Vahvistus siitä, että painotuotteet täyttävät vaatimuksen.

🏠 Ilmoita painotalon nimi ja lisenssinumero.

Pehmopaperi: Kaiken kaupan omaan käyttöön hankittavan pehmopaperin tulee olla ympäristömerkitty.

Pehmopaperilla tarkoitetaan WC-paperia, keittiöpyyhkeitä, talouspaperia ja paperipyhkeitä.

Ympäristömerkitty tarkoittaa Joutsenmerkillä tai EU-ympäristömerkillä merkittyjä tuotteita.

🏠 Vahvistus siitä, että pehmopaperit täyttävät vaatimuksen.

🏠 Ilmoita pehmopaperin nimi, ympäristömerkintä ja lisenssinumero.

Muovikelmu: Muovikelmu, jota kauppa käyttää elintarvikkeiden pakkaamiseen, ei saa sisältää PVC:tä tai PVCD:tä.

🏠 Vahvistus siitä, että muovikelmu täyttää vaatimuksen.

🏠 Ilmoita muovikelmun nimi.

P7 Ympäristömerkittyjen palveluiden ja tuotteiden hankinta

Kauppa saa pisteitä ympäristömerkittyjen palveluiden ja tuotteiden hankinnasta seuraavasti:

Ympäristömerkitty tarkoittaa Joutsenmerkillä tai EU-ympäristömerkillä merkittyjä tuotteita ja palveluita.

Ympäristömerkityt tuotteet ja palvelut	Pisteet
Siivouspalvelut	2
Kahvipalvelut*	1
Työvaatteet	1
Eteismattojen pesu	1
Ei hankittavia painotuotteita	2

* Joutsenmerkittyjen kahvipalveluiden hankinnasta saa pisteitä, jos palvelu on saatavana kaupan etuosassa ja/tai henkilöstötiloissa.

Ilmoita, jos kauppa ei ympäristömerkittyjä tuotteita tai palveluita.

Ilmoita palvelun/tuotteen nimi ja lisenssinumero.

7 Kaupan kuljetukset verkkokaupan yhteydessä

Seuraavat vaatimukset koskevat vain kauppvoja, joissa verkkokaupan osuus liikevaihdosta on vähintään 50 %.

O15 Uusien ajoneuvojen hankinta

Kaupalla tulee olla käytäntö sen varmistamiseksi, että uudet hankittavat autot toimivat joko sähköllä, biokaasulla tai vetykaasulla.

Käytäntö sen varmistamiseksi, että uudet hankittavat autot toimivat joko sähköllä, biokaasulla tai vetykaasulla.

O16 Tehokkaan ajon logistiikka

Kaupalla tulee olla käytäntö kuljetusten optimoimiseen ajokilometrien vähentämiseksi. Käytännön tulee sisältää kuvaus siitä, miten kauppa optimoi reitit.

Käytäntö kuljetusten optimointiin.

8 Johdon vastuu

O17 Koulutus ja viestintä

Kaikilla päivittäiseen toimintaa osallistuvilla työntekijöillä tulee olla tieto siitä, että kauppa on Joutsenmerkitty. Kaupan tulee järjestää työntekijöille perusteellinen koulutus, joka sisältää vähintään seuraavat:

- Mitä kaupan Joutsenmerkintä tarkoittaa.
- Tietoa kaupan ympäristötyöstä.
- Miten työntekijät voivat edistää ympäristötyötä esim. ruokahävikin vähentämisen, syntypaikkalajittelun ja luomutuotteiden hankinnan osalta.

- Miten kauppa viestii asiakkaille ympäristötyöstään ja siitä, että kauppa on Joutsenmerkitty.

Koulutus tulee järjestä kahden kuukauden kuluessa Joutsenmerkin saamisesta. Kaikille työntekijöille tulee sen jälkeen tiedottaa vuosittain yleisistä ympäristökysymyksistä, kaupan ympäristötyöstä ja Joutsenmerkistä. Uusille työntekijöille tulee järjestää tarvittava koulutus kahden kuukauden kuluessa.

 Vahvistus siitä, että työntekijöille järjestetään koulutus vaatimuksen mukaisesti sekä vuosittaisesta tiedottamisesta.

 Kuvaus vaatimuksen mukaisesta koulutuksesta.

O18 Vuosittainen seuranta

Kaupan tulee vuosittain seurata seuraavia ja antaa niitä koskevat tiedot:

- Luomutuotteiden määrä.
- Ympäristömerkittyjen tuotteiden määrä.
- Sekajätteen määrä ja kokonaisliikevaihto.
- Orgaanisen jätteen määrä suhteessa elintarvikkeiden liikevaihtoon.

 Vahvistus siitä, että vuosittaista seurantaa koskeva vaatimus täyttyy.

9 Pisteiden laskeminen yhteen

O19 Pakolliset pisteet

Kaupan tulee saada vähintään 9 pistettä 39 pisteestä.

Pistevaatimukset	Saatujen pisteiden määrä	Pisteiden enimmäismäärä
Luomuruoka ja -juoma sekä MSC-merkitty kala		5 pistettä
Ympäristömerkityt tuotteet		5 pistettä
Lähituotetut tuotteet		2 pistettä
Kestävän kehityksen mukainen ruoantuotanto		11 pistettä
Ilmastotoimet		6 pistettä
Pakkaukset		2 pistettä
Ympäristömerkittyjen palveluiden ja tuotteiden hankinta		8 pistettä
Yhteensä		39 pistettä

 Yhteispisteet.

Joutsenmerkin säännöt palveluille

Joutsenmerkittyjen palveluiden yhteydessä on käytettävä Joutsenmerkkilogoja, lupanumeroa ja ko. tuoteryhmän nimeä, kun logoa käytetään esim. luvanhaltijayrityksen kotisivuilla.

Logon alateksti 079 päivittäistavara-kaupoille on: **Päivittäistavara-kaupat**

Lisätietoa Joutsenmerkin säännöistä, maksuista ja logon käytöstä löytyy osoitteesta <https://joutsenmerkki.fi/saannot/>

Valvonta

Pohjoismainen ympäristömerkintä valvoo, että kaupat täyttävät Joutsenmerkin vaatimukset myös käyttöluvan myöntämisen jälkeen. Tämä voidaan tehdä esimerkiksi valvontakäynnillä tai pistokokeiden muodossa.

Käyttöluva voidaan perua, jos ilmenee, että kauppa ei täytä vaatimuksia.

Kriteerien versiohistoria

Pohjoismainen ympäristömerkintä vahvisti kriteeriversion 4.0 Kaupat 21. kesäkuuta 2023 ja ne ovat voimassa 31 elokuuta 2027.

Liite 1: Lista kulutustavaroista

Alla olevassa taulukossa on luettelo kulutustavaroista. Jos tuote ei ole luettelossa, se on laskettava kestotuotteeksi/erikoistuotteeksi. Asiantuntija voi tarvittaessa auttaa määrittämään, onko esine kulutustavara.

Lapset	Hygieniatuotteet: Hiukset, suihku, kylpy, suu, öljy
	Vaipat
	Kosteuspyyhkeet, kuivauspyyhkeet, pesulaput
	Imetystyyny
	Ei lasketa kulutustarvikkeiksi: tutit, tuttipullot, lasten ruokailuvälineet ja lautaset, ruokalaput
Paperi	Kotitalouspaperi, wc-paperi, talouspaperi
	Nenäliinat
	Servietit
	Kopiopaperit
	Kirjoituslehtiö, korkeakoululehtiö
	Sanoma- ja aikakauslehdet
	Kirjekuoret
	Onnittelukortit ja lahjapaperi
	Kahvinsuodattimet ja teepussit
	Ei lasketa kulutukseen: Piirustus- ja värityskirjat, kirjat ja kuittilehtiöt
Kemikaalit	Tekstiilien pesu: Pesuaine, huuhteluaine, tahrannoistoina, valkaisuaine
	Astianpesukone: Konepesu, konepesuaine, käsitiskiaine, huuhtelukirkaste
	Puhdistus: Yleissiivous, wc-siivous, saniteettipuhdistus, uunin puhdistus, lieden puhdistus, teräsvilla, kiillotusaine, lattian puhdistus, lattianhoito, tukkeuman poistoaine ja ilmanraikastin
	Ei lasketa kulutustavaraksi: Biosidit (esim. hyttyskarkotetta)
Puhdistusvälineet	Puhdistussienet, astiapyyhkeet, tiskiharjat ja-rätit
	Mikrokuitu: liinat ja mopit (sisältää tarvikkeet)

Hygienia	Intiimihygienia: siteet, tamponit, pikkuhousunsuojat, inkontinenssisuojat, ehkäisyvälineet
	Iho ja hiukset: Käsisaippua, shampoo, hoitoaine, suihkugeeli, intiimi saippua, kylpysuolat, kylpyvahto, hiusten hoitoaineet, hiusten muotoilu, hiusten värjäys, hiusten sävytys, permanentti, hiusten tonic, karvanpoisto, kasvojen puhdistusaine, voide, jalkojen hoito , aurinkovoide
	Suunhoito: Hammastahna, hammasharja, suuvesi, hammastikka
	Pumpuli: vanupuikot, pumpuli
	Kosteuspyyhkeet
	Deodorantti
	Parranajo: Vaahto, voide, partavesi, parranajokoneet, partakoneen terät
	Kosmetiikka
	Ei lasketa kulutustavaraksi: Haavanhoito
Pussit ja kassit	Roskapussit
	Asiakkaalle tavarankotiinkuljetukseen: Muovipussit ja pahvikassit, ostoskassi
Kertakäyttötuotteet	Kattaus: Lasit, kupit, lautaset, ruokailuvälineet, paperilautasliinat
	Ruoanlaitto: leivinpaperi, muffinivuoka, folio, muovikelmu, alumiinifolio, pakastepussit, leipäpussit
Kynttilät	Antiikkikynttilöitä, lämpökynttilöitä, tuoksukynttilät, hautakynttilöitä, kakkukynttilöitä
Muuta	Grillihiltä ja grillibrikettejä
	Akut: Kertakäyttöiset akut, ladattavat akut, litiumparistot (mukaan lukien laturien kanssa myytävät)
	Valaistus: Energiansäästölamput, LED, loistelamput, halogeeni
	Kasveja: viherkasvit, kukkia ja ruukkumulta